

TEZĂUR LITURGIC
19 NOIEMBRIE
SF. IUSTIN POPOVICI

VIATA
SF. CUVIOȘI
VARLAAM
DE LA SINARET
ȘI
IOASAF
DIN INDIA

BELGRAD, 1977

Архимандрит ЈУСТИН Поповић

ЖИТИЈА СВЕТИХ

19. НОВЕМБАР

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНИХ ОТАЦА НАШИХ ВАРЛАМА и ЈОАСАФА Индијских

На истоку постоји веома пространа земља, звана Индија, насељена многим народима, пуна сваковрсних богатстава и плодова, а границама својим приближава се Персији. Та земља беше некада просвећена од светог апостола Томе, али не остави потпуно служење идолима, јер многи, окорели у незнабоштву, не примише спасоносно учење и држаху се демонске обмане. У току времена незнабоштво порасте као трње и стаде угушивати добро семе свете вере, те је у Индији несравњено више незнабожаца него верних. У тој земљи ступи на престо један цар, по имену Авенир, велики и славан силом и богатством, али веома убог духом, јер беше незнабожац и служаше демонима а не Богу, клањајући се бездушним идолима, и жестоко гоњаше Цркву Христову, нарочито учитеље црквене, презвитере и монахе. Неки од његових дворанина, повероваше у Христа и увидевши таштину овога света, оставише све и постадоше монаси. Због тога се цар страховито разјари,

дохвати многе монахе и поби, и нареди да хришћане свуда приморавају на клањање идолима. Посла он и по свима потчињеним му земљама писмена наређења кнезовима и властелинима: да мучењима и разноврсним убиствима уништавају све који верују у Христа и не желе да се клањају идолима. Због тога се многи од верних поколебаше: неки, не будући у стању поднети мучења, отпадаху од вере; а други сами се предаваху на мучења и, чврсто страдајући за Господа свог, полагаху душе своје за Њега. Међутим већина, скривајући своју веру због опасности, тајно служажу Господу држећи свете заповести Његове; други пак, нарочито монаси, бежаху у пустињу, и кријући се по горама и неприступачним местима живљаху Богу.

У то време цару се роди син и дадоше му име Јоасаф. Детенце беше необично лепо, и та необична телесна лепота као да предзнаменоваше његову будућу велику лепоту душевну. Цар, сабравши мноштво врачара и звездара, распитиваше их шта очекује детенце када оно порасте. А они после многих разматрања рекоше да ће бити већи од свих царева што су били пре њега. Један пак од тих звездара, најмудрији међу њима, не по кретању звезда него, као некада Валаам,[7] по

Божанском откривењу, рече цару: „Детенце ће порастати не у твоме царству него у другом бољем и несравњено већем. Исто тако мислим да ће примити хришћанску веру коју ти гониш; и надам се да ово моје пророчанство неће испасти лажно“.

Чувши да ће син његов бити хришћанин, цар се веома ожалости, и размишљаше шта да уради да се такво пророштво не испуни. И он смисли ово: сагради засебну прекрасну палату са мноштвом светлих просторија, да тамо буде одгајен Јоасаф. А кад Јоасаф поодрасте и телом и разумом, отац му одреди васпитаче и слуге, младе по годинама и лепе по спољашњости; и нареди им да они не допусте никоме са стране да долази царевићу, и да он никога не виђа осим њих. Поред тога цар им заповеди да ништа жалосно и тужно из овог живота не говоре царевићу: ни о смрти, ни о старости, ни о болести, ни о другим сличним невољама, што би могло пореметити његово весеље; него напротив говорити му само што је лепо и весело, да ум његов, стално заузет насладама и задовољствима, не би могао размишљати о будућности. Цар нареди и то, да се нико не усуди рећи царевићу ниједну реч о Христу, и да се никада не спомене име Христово пред њим. Јер више свега цар жељаше да се од царевића

сакрије ово име, бојећи се да се не испуни звездарево пророчанство. А када се дешавало да се неко од оних што служе царевићу разболи, цар је наређивао да се такав одмах уклони са царевићевих очију, и да се место њега одреди други млад и леп, да очи царевића не би виделе ништа тужно.

Када цар сазнаде да у његовој земљи има још неколико монаха преосталих у животу, а он је држао да монаха уопште нема, – страховито се разјари, и одмах посла по свима крајевима и градовима гласнике да објаве његову наредбу: да у року од три дана у његовом царству не остане више ни једнога монаха. Нађе ли се пак после тог рока неко монашко лице, нека буде у огњу спаљено или мачем посечено. Јер они, говораше цар, уче људе да Распетотога поштују као Бога.

И тако царски син, безизлазно боравећи у саграђеној му палати, достиже младићко доба, изучи сву индијску и египатску мудрост, и беше веома паметан и разборит и сваким добрим украшен. Но он често размишљаше о томе зашто га његов отац држи у безизлазном затвору, и упита о томе једнога свог васпитача. Овај, видећи да је дечак врло паметан и веома добар, исприча му подробно све шта звездари прорекоше о њему када се родио, и како његов

отац подиже гоњење на хришћане, нарочито на монахе, од којих многе поби, а остале протера из своје земље, јер се бојао, говораше васпитач, да ти не постанеш хришћанин. Чувши то, царев син ућута, и размишљаше у себи о свему што му васпитач каза.

Цар често посећиваше сина, јер га веома љубљаше. Једнога дана Јоасаф рече оцу: Хтео бих, оче мој, да од тебе сазнам нешто о ономе због чега сам стално тужан и жалостан. – Отац, болно дирнут овим речима, одговори: Кажи ми, чедо премило, каква те то жалост мори, и ја ћу се потрудити да је брзо у радост претворим. – Тада Јоасаф упита оца: Зашто си ме затворио овде, и чуваш ме између зидова и врата, и нико ме не може видети? – Отац одговори: Нећу, чедо, да видиш нешто што би могло ожалостити твоје срце и одузети ти радост, јер желим да сав век свој provedеш у непрекидним задовољствима, и у свакој радости и весељу. – На то син рече оцу: Добро знај, оче, овај ми затвор не причињава радост и весеље, него ми ствара такву тугу и жалост, да ми и сама храна и пиће нису слатки већ горки. Ја желим да видим све што је иза ових врата. Зато, ако не желиш да умрем од туге, ти ми дозволи да излазим куда хоћу, и да наслађујем душу гледајући оно што досад не видех.

Чувши то цар се сневесели, и замисли: ако забрани сину излазак, бациће га у још већу тугу и жалост. Зато рече сину: Нека буде, чедо моје, по жељи твојој. – И одмах нареди цар да се доведу одабрани коњи и спреми све што доликује царском достојанству, и од тада не брањаше сину да излази куда хоће. Притом цар заповеди пратиоцима царевићевим да не допусте да он сретне ишта ружно или тужно, него да му показују само оно што је добро и лепо, што весели очи и срце. И још нареди цар да се свуда путем приређују игре и певање, и да испред царевића иде музика сваке врсте, и да се дају разне позоришне представе, да би се свим тим наслађивао дух царевића.

Често излазећи с таквим почастима и радостима, једнога дана царевић, пошто се његови пратиоци беху нешто замајали, виде два човека, од којих један беше губав а други слеп. И упита своје пратиоце: Ко су ови? и зашто су такви? – А пратиоци, не могући затајити немоћи људске, рекоше: То су страдања људска, која обично долазе људима од трулежне природе и од рђавог устројства тела нашег. – Царевић их упита: Да ли се то дешава са свима људима? – Они одговорише: Не са свима, већ са онима чије се здравље поремети од злоупотребе земаљских блага. – Тада царевић упита: Ако се то обично не

дешава свима људима већ само некима, онда знају ли они које ће снаћи та зла, или она долазе изненада и неочекивано? – Пратиоци одговорише: Ко од људи може знати будућност? Царевић престаде са питањима, али га заболе срце због необичности онога што виде, и промени се у лицу. А не много дана након тога, налазећи се опет у шетњи, он срене оронулог старца, изборана лица, ослабљених ногу, погрбљена, потпуно седа, безуба, и који је једва говорио. Видевши га царевић се ужасну и, наредивши да му приведу старца, упита их: Ко је ово, и зашто је такав? – Одговорише му пратиоци: Овај човек има много година, и пошто су му силе постепено малаксавале и удови слабили, он је и доспео у овакву старост и изнемоглост какву видиш. – Млади царевић упита: А шта ће даље бити с њим када он проживи још много година? – Они му одговорише: Ништа друго, само ће га смрт узети. – Царевић упита: Да ли то предстоји свима људима, или то бива само са некима? – Они одговорише: Ако смрт не снађе човека у младости, онда томе човеку, после много година, немогуће је не доспети у овакву старост. – Царевић упита: А у којим годинама то постиже човека? И ако смрт предстоји свима без изузетка, онда нема ли каквог било средства да

се смрт избегне и да се не западне у овакву невољу?

– Одговорише му: У осамдесет или у сто година људи долазе у овакву старост, и потом умиру; и друкчије не може бити: јер смрт је природни дуг човеков, и наступање смрти је неизбежно.

– На све то што виде и чу овај паметни младић уздахну из дубине срца и рече: Ако је то тако, онда је овај живот горак и пун сваковрсних патњи. И како човек може не бити тужан када се стално налази у очекивању смрти, чији је долазак не само неизбежан него и неизвештан, као што рекосте?

И отиде царевих у свој дворцац, и беше у великој тузи, непрестано размишљајући о смрти и говорећи сам себи: Ако сви умиру, онда ћу и ја умрети; па још и не знам када ћу умрети. А када умрем, ко ће се сетити мене? Проћи ће много времена, и све ће пасти у заборав... Не постоји ли неки други живот после смрти, и други свет?

– И беше он веома смућен тим мислима; али их не каза своме оцу, него само много распитиваше свога, горе споменутог васпитача, зна ли он некога који би му могао објаснити све то и утврдити ум његов који изнемогава у размишљањима. – Васпитач му рече: Ја сам ти раније казао како твој отац оне мудре пустињаке који свагда размишљају о таквим

стварима, једне уби а друге у гњеву протера, и сада не знам никога од њих у нашим крајевима. Због тога младог царевића обузе силна туга, душа му се испуни бола, и он провођаше живот у непрестаној патњи. Са тог разлога све сласти и лепоте овога света беху у његовим очима нечистота и гадост. Али Бог који хоће да се сви спасу и дођу у познање истине, по обичном човекољубљу Свом и милости, упути овог младића на прави пут; и то овако.

Бејаше у то време неки мудар и у врлинама савршен монах, по имену Варлам, по чину свештеник, који живљаше у пустињи Сенаридској. Божанским откривењем неким он сазнаде све о царевом сину Јоасафу; и руковођен тим откривењем он изиђе из пустиње, промени одело, направи се трговац, седе на лађу и крену у Индијско царство. Допловивши до града у коме се налажаше двораци царева сина, он проведе тамо много дана прикупљајући податке о царевом сину и о његовим људима. И дознаде да је гореспоменути васпитач ближи царевом сину од свих осталих, он се упути к њему и рече му: Господине мој, знај да сам трговац; допутовах из далеке земље; имам код себе драги камен, коме никада и нигде није било слична и који никоме до сада нисам показао; а сада говорим теби о њему, јер видим да си човек

паметан и разборит; зато те молим, одведи ме царевом сину и ја ћу му дати тај камен, чију вредност не може нико израчунати, јер он несравњено превазилази све дивне и најскупоценије ствари: он даје слепима вид, глувима слух, немима језик, болеснима здравље, изгони ђаволе из људи, у свему опамећује безумне, и ономе који га стекне дарује све што је добро и пожељно. – Васпитач му рече: Видим да си стар, међутим речи твоје показују да се безмерно хвалиш: јер ма да сам ја видео много и много драгог камења, и сам га имао, али камен који има такву силу о каквој ти говориш, не видех нити чух. Уосталом, покажи ми га, и ако буде као што ли кажеш, ја ћу те убрзо одвести код царевог сина, и он ће те удостојити почести и добићеш награду. – Варлам на то рече: Добро си рекао да ниси видео нити чуо за такав камен нигде, ипак веруј мојим речима да ја њега имам; ја се не хвалим, нити лажем у старости својој, већ истину говорим. Ти си потражио да видиш тај камен; о томе чуј шта ћу ти рећи: мој драги камен поред споменутог деловања и чудотворења има још и то својство, да га не може видети онај који нема здраве очи и чисто потпуно чедно тело; ако неко оскврнављен угледа изненада тај камен, онда изгуби и вид и памет. А ја, знајући лекарску и науку, видим да су

ти очи нездраве, па се стога бојим да ти покажем мој камен, да не будем кривац за твоје ослепљење. Међутим о царевом сину сам чуо, да води чедан живот и има очи здраве и чисте, па зато и хоћу да му покажем ово моје благо. А ти не буди нехатан, да не лишиш свога господара тако важне куповине. – Васпитач му одговори: Када је тако, онда не показуј камен мени, јер сам ја оскврнавио себе многим нечистотама и, као што ти рече, имам нездрав вид; а речима твојим ја верујем, и нећу бити лењ да о томе обавестим господара мог.

И отишавши у дворцац, васпитач исприча царевићу све по реду. А он, саслушавши васпитачево казивање, осети у срцу свом неку радост и духовно весеље, и нареди му да одмах доведе тог трговца.

Варлам уђе код царевића, поклони му се, и поздрави га мудро и пријатном речју. Царевић му наложи да седне. А кад се васпитач удаљи, Јоасаф рече старцу: Покажи ми скупоцени камен, о коме си казивао моме васпитачу тако велике и дивне ствари. – А Варлам му поче говорити овако: Све што ти је речено о мени, царевићу, истинито је и не подлеже никаквој сумњи, јер не доликује мени говорити пред твојим величанством ишта лажно. Али ја, пре но што познам твоје мисли, не могу ти открити

велике тајне, јер Владика мој рече: Изиђе сејач да сеје. И кад сејаше, једна зрна падоше украј пута, и дођоше птице и позобаше их. А друга падоше на каменита места, где не бејаше много земље, и изникавши увенуше, јер не имађаху влаге. А друга падоше у трње, и нарасте трње и подави их. А друга падоше на добру земљу, и доношаху род стоструко (Мт. 13, 3-8). Ако дакле ја нађем у твојем срцу земљу плодносно и добру, нећу се лењити да посејем у теби божанско семе и да ти откријем велику тајну. Ако пак та земља буде каменита и пуна трња, или украјпутна, гажена од пролазника, онда је боље не стављати у њу спасоносно семе и не давати га на разграбљење птицама и зверима, пред које бацати бисер мени је строго забрањено. Али ја се надам наћи у теби најбољу земљу да би ти примио семе речи, и видео свескупочени бисер, и просветио се лучама светлости, и донео стоструки род; јер тебе ради ја узех на себе велики труд и превалих дугачак пут, да бих ти показао што видео ниси и да бих те научио ономе што никада чуо ниси.

Јоасаф му одговори: Ја сам, поштовани старче, сав обузет неисказаном жељом да чујем речи нове и добре, и унутра у срцу мом гори огањ који ме распаљује ка познању неких важних и неопходних ствари, и до данашњег дана ја не

нађох човека који ми може разјаснити оно што мучи ум мој и да ме упути на прави пут. А кад бих ја нашао таквога човека, онда речи његове не бих одао птицама и зверима, нити бих се показао камен и пун трња, као што ти рече, него би их с благодарношћу примио и сачувао их у срцу свом. Ти пак, ако нешто такво знаш, не скривај од мене него ми кажи, јер ја чим чух да си ти дошао из далеке земље, одмах се обрадова душа моја, и ја се почех надати да ћу помоћу тебе добити оно што желим: због тога те одмах и пустих код себе и с радошћу примих као неког од познаника или врсника мојих.

Тада Варлам, отворивши уста своја пуна благодати Светога Духа, поче му говорити о Једином Богу који је све створио и о свему што се збило од почетка света: о преступу Адамовом и о изгнању из раја, о праоцима и пророцима; затим о оваплоћењу Сина Божија од Пречисте Дјеве, о добровољном страдању Његовом и о васкрсењу; о Светој Тројици, о крштењу и о свима тајнама свете вере: јер Варлам беше врло mudar, и искусан у Светоме Писму. Излажући учење у причама и упоређењима, украшавајући реч своју дивним повестима и изрекама, он размекша као восак срце царевића, који га је све пажљивије и радосније слушао. Најзад царевић познаде да тај свескупоцени камен

јесте Христос Господ, јер засија светлост у души његовој и отвори очи ума његова, те он поверова без икакве сумње свему што му казиваше Варлам. И уставши са престола свог он приђе к премудром старцу том, радосно га загрли и рече: О, најдрагоценији међу људима! То и јесте, мислим, тај свескупочени камен кога ти у тајности имаш и не показујеш га свакоме који жели већ само достојнима, у којих су здрава душевна чувства: јер чим слух мој прими речи твоје, уђе преслатка светлост у срце моје, и одмах ишчезе тешки покривач туге који дуго време лежаше на уму моме. Стога ми реци, да ли ја правилно расуђујем о овоме; а ако знаш још нешто боље, ти ми кажи, Тада Варлам, продужујући реч своју, говораше му о доброј и злој смрти, о свеопштем васкрсењу, о вечном животу, о награди праведнима и о муци грешника. И тим речима својим изазва у њему тако велико умилење и срца сакрушење, да он сав беше у сузама и плакаше дуго. Осим тога Варлам му говори о сујети и непостојаности овога света, и о одречењу од њега, и о монашком и пустињском животу.

Све речи Варламове Јоасаф слагаше у срцу свом као драго камење у ризници; и то све испуни биће његово таквом сладошћу, и он толико

заволе Варлама да зажеле не одвајати се од њега и свагда слушати његово учење. А распитиваше га Јоасаф о пустињском животу, о храни и о одећи, говорећи: Кажи ми, каква је храна твоја и оних што живе с тобом у пустињи? откуда вам одећа, и каква је? – Варлам му одговори: Храна нам је воће са дрвета и зеље што расте у пустињи. А ако нам ко од верних донесе мало хлеба, онда то ми примамо као послано од Божјег промисла. Одећа је наша од власених рита, и од кожа овчијих и козјих, веома вета и сва у закрпама, једна иста и зими и лети. А ову горњу одећу што је на мени, узео сам од једног хришћанина, мирјанина, да не би распознали да сам монах; јер да сам дошао у својој одећи, мене не би пустили к теби.

Јоасаф замоли старца да му покаже обичну монашку одећу. Варлам скиде горњу, од мирјанина позајмљену одећу, и Јоасаф угледа страшан призор: тело старчево сво сасушено и поцрнело од сунчеве жеге, кожа се једва држи на костима, од бедара до колена, тело опасано неким дроњцима од врло оштре длаке, а и мантија на плећима беше слична томе. Јоасаф се удиви таквом тешком подвигу; и запрепашћен великим трпљењем старчевим, он уздахну и заплака, и стаде молити старца да и њега узме са собом у пустињу на такво

живљење. Но Варлам му рече: Не жели то сада, да се због тебе гњев оца твога не сручи на братију нашу, него прими крштење и остани овде, а ја ћу <отићи сам. Када пак Господ усхтедне, доћи ћеш и ти к мени: јер верујем Богу, да ћемо и у овом веку и у будућем ја и ти заједно живети. – Јоасаф ронећи сузе рече: Ако је таква воља Господа Бога, онда дај ми свете крштење, и узми од мене што више злата да однесеш својој братији у пустињи за храну и одећу. – А Варлам на то рече: Богати дају убогима, а не убоги богатима. И како ти хоћеш да даш нама, богатима, а сам си убог? Та и најпоследњи међу нашом братијом несравњено је богатији од тебе. Надам се да ћеш се и ти, по милости Божјој, ускоро обогатити таквим богатством. А кад се обогатиш, постаћеш шкрт и недарежљив.

Јоасаф не разумеде ове речи, онда му их Варлам објасни овако: они који Христа ради остављају све земаљско, обогаћују се небеским благом; а најмањи небески дар, скупоценији је од свих богатстава овога света. – Притом Варлам рече Јоасафу и ово: Злато често бива виновник греха, зато га ми одбацујемо као змију из недара; а ти хоћеш да ја однесем братији мојој змију, коју су они згазили ногама.

Затим Варлам саветова Јоасафу да се припреми

за свето крштење: заповеди му да проведе у посту и молитви много дана, а сам отиде од њега и на усамљеном месту мољаше се за њега Богу. Сутрадан пак он поново дође к њему и дуго му говораше о Богу. И тако у току много дана старац долажаше свакодневно к царевићу и излагаше му учење пророка и апостола и светоотачка предања. А у дан у који га је хтео крстити он му изговори овакву поуку:

„Ето, ти хоћеш да примиш печат Христов, да обасјаш себе светлошћу лица Божија и да постанеш син Божији и храм Светог и Животворног Духа, стога веруј сада у Оца и Сина и Светога Духа, у Свету и Животодавну Тројицу, слављену у три Ипостаси и у једном Божанству, раздељиву по Ипостасима и ипостасним својствима но сједињену бићем. Веруј дакле у Једнога Бога – Оца нерођеног, и Једнога Господа нашег Исуса Христа, Светлост од Светлости, Бога Истинога од Бога Истинога, рођеног пре свих векова; јер од Свеблагога Оца роди се Свеблаг Син, од нерођене Светлости засија Светлост Вечна, од Истинитог Живота произиђе Животворни Извор, од саме Силе Очеве јави се Сила Синовљева, који је Сијање славе и Логос Ипостасни, од искони у Оца и сам Бог, беспочетан и вечан, којим постаде све видљиво и невидљиво. И веруј у Једнога Духа

Светога који од Оца исходи, Бога савршеног, и животворног, освећујућег, имајућег исту вољу, свемогућег, свечасног, пребивајућег у својој Ипостаси. Тако дакле, поклањај се Оцу и Сину и Светоме Духу, у три Ипостаси са разним својствима, но у једном Божанству. Јер овим Трима заједничко је Божанство, и једна је природа њихова, и једно биће, и једна слава, једно царство, једна сила, једна власт; заједничко је Сину и Светоме Духу то што су они од Оца; својствено пак Оцу јесте нерођеност, Сину рођење, Духу Светоме исхођење. Тако веруј то; али не покушавај да схватиш начин рођења или исхођења, јер је то несхватљиво, него правим срцем без икаквог испитивања примај: да су Отац и Син Свети Дух по свему једно осим нерођености, рођења и исхођења; и да Јединородни Син и Логос Божји и Бог, нашег спасења ради сиђе на земљу, благовољењем Оца и садејством Светога Духа без семена заче се у утроби Свете Дјеве и Богородице Марије и нетљено се роди од Ње и би савршени човек, јер Он као што је савршени Бог тако постаде и савршени човек, из двеју природа, тојест Божанства и човечанства, и у двама природама разумним, вољевним и делатним, и које у свему имају савршенство, по својству сваке природе, које садрже у себи и вољу и реч и власт, по

Божанству дакле и по човечанству у једној Ипостаси; – и све то примај не испитујући умом, и не покушавај да сазнаш начин на који се све то десило: како Син Божји умањи себе и постаде човек из девичанске крви без семена и нетљено, или на који начин настаде сједињење двеју природа у једној Ипостаси. Јер ми смо научени држати вером све оно што нам је предано у Светом Писму, но разумети и изразити саму суштину ми не можемо. Веруј у Сина Божјег који је из милосрђа постао човек и примио сва својства човечанске природе осим греха: јер је Он и гладовао и жеђовао и спавао и замарао се и туговао човечанском природом и за безакоња наша био предан смрти, распет и погребен, окусивши стварну смрт, док је у то време Божанство Његово остало нестрадално и непроменљиво. Отуда ни ништа страдално не приписујемо Његовој бесмртној Божанској природи, него исповедамо да је Он пострадао и погребен био човечанском природом коју је примио на себе, а Божанском силом васкрсао из мртвих нетрулежан и узишао на небеса, и опет ће доћи са славом да суди живима и мртвима, и свакоме дати по делима његовим правом мером: јер васкрснуће мртви и устаће сви који су у гробовима; при томе ће они који су испунили заповести Христове и преминули у правој вери

наследити живот вечни, а они који су оскврnavили себе гресима и уклонили се од праве вере отићи ће у муку вечну. Не веруј стога да постоји неко беспочетно зло биће или царство зла, и не замишљај да је оно само од себе постало и да је самостално, или да је свој почетак добило од Бога, – мислити тако, неразумно је. У самој ствари зло је ушло у нас по дејству ђавола, а кроз наше нестражење над собом. Пошто поседујемо слободну вољу, то можемо по слободном нахођењу изабирати или добро или зло. Поред тога исповедај једно крштење од воде и Духа на отпуштење грехова. Примај причешће Пречистих Христових Тајни, верујући да је то заиста Тело и Крв Христа Бога нашег, које Он даде вернима на отпуштење грехова. Јер ону ноћ у коју би предан, Он јасно завешта светим Својим ученицима и апостолима, и свима који убудуће буду веровали у Њега, рекавши: Узмите, једите, ово је тело моје, које се за вас ломи на отпуштење грехова. Тако и чашу узевши, даде им, говорећи: Пијте из ње сви, ово је крв моја која се за вас и за многе пролива на отпуштење грехова; ово чините мени на спомен (1. Кор. 11, 23-24); Мт. 26, 26-28). – То сама Реч Божја делотворна и светворна силом својом, дела и претвара кроз божанствене свештене речи и кроз силазак Духа

Светога предложени хлеб и вино у Тело Његово и Крв и даје на освећење и просвећење онима који се причешћују са вером. Поклањај се такође с вером и целивај чеону слику лика учовечившег се нас ради Бога Речи, замишљајући да у тој слици видиш самога Творца: јер „поштовање које указујемо слици, каже свети Василије Велики, прелази на Прволик“. А прволик јесте тај чије се лице слика и он је узрок слике: тако, гледајући на икони изображење, ми духовним очима прелазимо на гледање онога кога та икона изображава; и побожно клањајући се икони Примившег на себе тело наше; ми не обоготворавамо саму намалану икону већ лик Оваплотившег се Бога и Понизившег себе нас, ради до обличја слуге жељно и љубављу целивамо. Тако исто целивај и иконе Пречисте Матере Његове и ових Светих. Такође поклањај се с вером и изображењу Часног и Животворног Крста и целивај га ради Распетотога на њему телом, на спасење роду људском, Христа Бога и Спаса света, који нам је дао обличје крста ради победе над ђаволом, јер се ђаво боји и дрхти од силе крста. Ето чему треба ти да верујеш и са таквом вером да примаш свето крштење: и тако држи ту веру без икакве измене и јеретичких додатака све до последњег даха. Сва пак учења, супротна овој непрекорној вери, ти омрзни и

сматрај их за непријатељска Богу, јер свети апостол вели: Ако ми, или анђео с неба јави вам еванђеље друкчије него што вам јависмо, проклет да буде! (Гал. 18). – И стварно, нема другог Еванђеља, нема друге вере, осим проповедане од Апостола и утврђене од богоносних Отаца и предане Саборној Цркви“. Рекавши то и научивши царевог сина Јоасафа Символу вере, изложеном на Никејском сабору, Варлам га крсти у име Оца и Сина и Светога Духа у водном базену који се налажаше у царевећевом врту; и сиће на њега благодат Светога Духа. Ушавши затим у Јоасафову ложницу, Варлам одслужи тамо свету службу и причести Јоасафа Пречистим и Животворним Тајнама; и обојица се радоваху духом узносећи хвалу Богу. После тога Варлам научи царевића како треба после крштења да живи, и изложивши му све врлине отиде у свој стан. Међутим слуге и васпитачи Јоасафови, видећи старца како често посећује царевог сина, чуђаху се. И најстарији између њих, па имену Зардан, кога цар због његове верности и оданости постави за надзорника у царевећевом дворцу, рече једном Јоасафу: Ти добро знаш, господару, колико ја поштујем оца твога и како сам му веран, зато ме је и одредио да служим теби. Сада пак, видећи како често долази к теби овај

страни човек и разговара с тобом, бојим се да није он хришћанске вере, коју отац твој силно мрзи, па бих због тога ја могао бити осуђен на смрт. Стога, или кажи о њему цару, или престани уопште разговарати с њим, или мене отпусти од себе, да ја не бих био одговоран. – Царевић одговори: Зардане, ево што ћемо најпре да урадимо: ти седи тајно иза завесе и слушај његов разговор са мном; и онда ћу ти ја рећи шта треба чинити.

И када једном Варлам наиђе у двораци, Јоасаф претходно сакри Зардана иза завесе, и рече старцу: Понови ми укратко своје учење, да би се оно што јаче укоренило у срцу моме. – И Варлам поче говорити, и много му говораше о Богу, о побожности, о будућем блаженству и вечним мукама. И пошто је тако дуго благовестио, он устаде, сатвори молитву и отиде у свој стан. Царевић тада зовну Зардана и рече му кушајући га: Чу ли ти шта ми све наприча тај лажљиви старац? Он покушава да ме заведе својим учењем, да ме лиши мојих радости и уживања, и да ме приведе туђем Богу. – Зардан одговори: Господару, не кушај мене, слугу твога, јер знам добро да речи тога човека дубоко зађоше у срце твоје, и ми знамо да је проповед његова истинита. Но откако отац твој подиже љуто гоњење на хришћане, вера је њихова осуђена на

пропаст. Али ако је она постала мила твојем срцу, и ако можеш примити на себе њене тегобе и страдања, онда нека се испуни твоја добра жеља. Но шта да радим ја? Нисам ја у стању ни очима да гледам таква страдања и тако тегобно живљење. Страх од царева гњева убија срце моје у мени, и ја не знам шта ћу му одговорити што сам допустио

томе човеку да долази к теби. – На то царевић рече Зардану: За твоју велику оданост и верну службу мени ја нисам налазио бољу награду од ове: да се потрудим да ти откријем неисказана блага: познање Створитеља твог и веру у Њега. Надао сам се када чујеш право учење, одмах ћеш га завољети и последовати му заједно са мном. Међутим видим, преварила ме је нада, јер ти је окорело срце и ти не желиш да познаш истину. Ипак, испуни ми једну жељу: Не говори о овоме оцу моме за извесно време, јер кажеш ли му, ти тиме ништа постићи нећеш, само ћеш му увећати бол и патње.

Наредног дана Варлам дође к царевићу и каза му своју намеру да хоће да отпутује. Јоасаф, не могући поднети растанак, туговаше душом и роњаше горке сузе. Старац дуго разговараше с њим утврђујући га у вери и у врлинама, и убеђујући га да не плаче за њим. Притом он прорече царевићу да ће се они ускоро сјединити

заувек. Тада Јоасаф, не желећи да старцу причињава тешкоће, а и прибојавајући се да Зардан не обавести цара о њему, реч са сузама Варламу: Пошто је таква воља твоја, оче мој духовни и учитељу добри, да ја останем овде у сујетном свету а ти отидеш на место духовног покоја свог, ја те не смем више задржавати. Стога иди, чуван Божјим миром, и спомињи свагда у светим молитвама својим мене јадног, да бих у току времена и ја могао доћи к теби и увек гледати чесно лице твоје. А учини ми љубав: остави ми ту своју подерану и вету мантију за сећање на своје монашко живљење и учење и за одбрану од сваког Сатаниног дејства. Старац му даде своју мантију, коју Јоасаф цењаше више него царску порфиру. Затим Варлам стаде на молитву и с умилењем се мољаше Богу за Јоасафа, предајући новопросвећеног јуношу Божјем промислу и заштити. Завршивши молитву, он се обрати царевићу, целива га и рече: Чедо Небескога Оца, мир теби и спасење вечно! – Затим он изиђе из дворца и отпутова радујући се и благодарећи Бога што управи пут његов на добро. По одласку Варлама блажени Јоасаф се одаде усрдној молитви и строгом подвижничком животу. Видећи то Зардан се страховито ожалости, и направивши се болестан он оде

кући својој. Цар, дознавши да је Зардан болестан, посла к њему свог најискуснијег лекара да га лечи. Лекар пажљиво испита Зарданову болест; и обавештавајући цара о томе рече му: Ја у Зардаиу не могах пронаћи никакав друга узрок болести сем неке туге којом је рањена душа његова и он болује. – Тада цар помисли да се син његов разљутио нешто на Зардана, па је овај занемоћао од туге. И намисли цар да сам посети болесника и од њега сазна узрок болести. Но Зардан сам похита да се јави цару, и павши пред њим на земљу окривљаваше себе као заслужна сваке казне, јер је немарно чувао царевића; и исприча цару све што се догодило с Јоасафом. Један лукави човек, говораше цару, врач и варалица, по имену Варлам, дође из пустиње и разговара са твојим сином о вери хришћанској, и син твој поверова његовом казивању, и сада је царевић већ сав Христов.

Чувши то цар се стресе од туге, па га затим обузе неисказана јарост, и одмах нареди да му позову најглавнијег велможу, по имену Арахију, мудрог саветника и искусног у прорицању по звездама. И њему исприча све по реду шта се збило. Арахија тешећи цара рече: Не тугуј, царе, јер можемо сасвим лако одвратити сина твог од хришћанске вере, ако добијемо Варлама. Ако

пак не нађемо Варлама, ја знам другог старца наше вере који се зове Нахор: он живи у пустињи и бави се прорицањем по звездама; у њега сам се и ја учио; он по спољашњости потпуно личи на Варлама, а Варлама ја познајем лично, пошто сам га раније виђао. Дакле, позваћемо из пустиње тога Нахора, и наредићемо му да се притворно представи као Варлам, па ћемо водити с њим препирку о вери; Нахор ће се направити као да је побеђен у препирци и изјавити да је хришћанска вера лажна. А твој син, видећи то, одвратиће се од хришћанства и повратити се отачаским боговима.

Цар нађе да је овај савет добар и утеши се донекле у својој тузи. И тако ослоњен на празну наду он хитно посла самог Арахију са мноштвом војника да траже Варлама. Прешавши дугачак пут Арахија најзад стиже до пустиње Санаридске. Ту он прође кроз многа беспутна места, горе и непроходне урвине, и негде под једном гором обрете малу чету пустињака и ухвати их. Међу њима бејаше један као старешина; он ношаше врећу од козине пуну костију неких раније преминулих светих отаца, да би их то стално подсећало на смрт. Арахија упита пустињаке: Где се налази она варалица што превари царевог сина. – Онај са врећом

одговори: Њега нема међу нама, нити ће га бити, јер он бега од нас, прогоњен силом Христовом, а борави он међу вама. – Арахија упита: Знаш ли ти њега? – Пустиињак одговори: Знам тог варалицу: то је ђаво; он и живи међу вама, и ви му угађате. – Арахија рече: Ја те питам о Варламу. – Пустиињак одговори: Ако питаш о Варламу, онда треба овако да кажеш: „где је онај што одврати царевог сина од обмане?“ Он је брат наш, и сопственик монаштва нашег, али ево има много дана откако га видели нисмо. – Арахија упита: А где је обиталиште Варламово? – Пустиињак одговори: Ми знамо његову келију у пустињи, али вам нећемо казати где је.

Арахија, испунивши се јарости, прећаше им смрћу, а они се обрадоше чувши о смрти. Арахија их страховито изби и подврже их љутим мукама захтевајући од њих да кажу где је Варлам. Но они ћутаху. После тога Арахија опет брижљиво тражаше Варлама свуда, и не нашавши га нигде врати се к цару празних руку, водећи к њему само споменуте пустињаке, њих седамнаест на броју. Цар их силовито примораваше да кажу где је Варлам, и да се одрекну Христа. Али га они не само не послушаше него га и прекорише због његовог безбожја. Цар онда нареди те им језике

одрезаше, очи избодоше, и руке и ноге одсекоше. И тако сјајни страдалци скончаше. После њихове смрти Арахија, по царевом наређењу, оде ноћу код волха Нахора, који у пустињи с демонима живљаше и бављаше се врацбинама, исприча му потанко све, и умоли га да се начини Варлам. Затим се врати к цару. А сутрадан наоружа одред војника, и опет пусти глас да иде да тражи Варлама, и поново крену у пустињу. И кад хођаху пустињом, појави се Нахор из једнога кланца; приметивши га војници појурише за њим, стигоше га и ухватише и приведоше к Арахији. А Арахија, тобож не знајући да је то Нахор, упита га: Ко си ти? – Нахор одговори: Ја сам Варлам. – Томе се сви веома обрадоваше, и поведоше га везана к цару. Међутим, свуда се пронесе глас да је Варлам ухваћен. Чувши то, Јоасаф паде у силну тугу и плакаше горко. Али Бог сваке утехе једним откривењем обавести Јоасафа да је ухваћен не Варлам него Нахор волх уместо Варлама.

Цар најпре оде у двораци свога сина и саветоваше му час благим и кротким, час љутитим и жестокиим речима да остави хришћанску веру и врати се отачаским боговима. Но не могаде га ничим одвратити од љубави Христове: јер Јоасаф на све речи очеве

одговараше с великом мудрошћу, доказујући ништавност незнабожачких богова, а прослављајући Јединог Истинитог Бога, Створитеља свега, и изјављујући своју готовост да за овог Бога иде на муке и смрт. Али пошто природна љубав оца према сину не допусти цару да мучи сина, па га притом и сама савест изобличаваше јер чу истину од сина, он рече сину: Требало је, чедо моје да се у свему покориш мојој родитељској вољи, али ти си груб и непокоран и упорно се противиш мени уображавајући да си мудрији од свију. Стога оставимо то узалудно препирање и дајмо место правди. Ево, ја ћу устројити врло многољудни сабор, позваћу на њега све мудраце из целог царства нашег, а позваћу и хришћане. Притом ћу наредити мојим гласницима да свуда громогласно објављују, да се нико од хришћана ништа не боји него да они без страха дођу на сабор, да заједнички расудимо и расмотримо чија је вера боља. У мојим се рукама налази и Варлам који тебе преласти, окован у ланце, јер ја мира не имађах док њега не ухватих. Њега ћу извести на сабор, да он са својим хришћанима стане против наших мудраца и да води спор са њима о вери. И ако ви хришћани са својим Варламом победите, онда ћете добити што желите; а ако будете побеђени, онда ћете бити

дужни да се у свему покоравамо моме наређењу.
– Блажени Јоасаф одговори: Нека буде воља
Господња, и нека буде како ти наредиш; а
истинити Бог нека нам помогне да не залутамо
са правога пута.

Тада цар разасла на све стране писмена
наређења и гласнике који по свима градовима и
селима громко објављиваху цареву вољу: да се
сви идолослужитељи и хришћани саберу на
једно место, при томе да се хришћани ништа не
боје доћи на сабор, ради решења питања о
истинитој вери путем препирке између
хришћана са Варламом на челу, с једне стране,
и незнабожачких жречева и волха с друге
стране. При томе цар позва све налазеће се у
његовој земљи најмудрије персијске и халдејске
жреце, чаробњаке и волхе, да би надвладали
хришћане. И слеже се к цару огромно мноштво
идолопоклоника, мудрих у злоћи и препредених
у лажи учитеља, који „градећи се мудри,
полудеше“ (Рм. 1, 22); хришћана пак, од којих
једни беху побијени од стране неверника, а
други се беху разбегли по горама и пустињама и
кријашу се, сабра се врло мали број, и међу њима
се обрете само један одличан зналац Светога
Писма, по имену Варахија. Он то једини
неустрашиво притече у помоћ тобожњем
Варламу, не знајући да то уствари није Варлам

већ Нахор волх.

Цар онда седе на високом престоу, а нареди и сину да седне с њим. Но царевић, из поштовања према оцу, не седе поред њега него крај престола на поду. Тада предстадоше цару сви незнабожачки мудраци; а приведен би и Нахор, тобожњи Варлам. Цар, обраћајући се својим мудрацима и философима, рече: Ето, вама предстоји не мали подвиг, и очекује вас једно од двога: или да у препирци победите Варлама и његове једномишљенике, хришћане, и удостојите се великих почести од мене; или да, побеђени, доживите срам, поругу и љуту казну, јер ћу вас све без милости погубити, и тела ваша дати зверима и птицама на поједење, а децу вашу поробити вечним ропством, ако не надвладате хришћане.

Када то цар изговори, царевић Јоасаф ускликну: Праведан суд си сада изрекао, царе! И ја ћу нешто слично рећи своме учитељу. – И обративши се Нахору рече: Добро знаш, Варламе, у каквој си ме слави и уживањима ти најпре затекао. Но својим дугим беседама ти си ме придобио да одступим од богова и закона мојих предака, да служим непознатоме Богу и да разљутим свога оца и господара. Стога сада замисли да стојиш на ваги: ако у препирци победиш и докажеш да је твоје учење истинито,

онда ћеш се прославити као проповедник истине, и ја ћу остати веран твоме учењу, служећи Христу до последњег даха; ако пак будеш побеђен, и тиме ми нанесеш срамоту, онда ћу ти ја сам одмаздити за тај стид: обема ногама стаћу ти на груди, и својим рукама ишчупаћу ти срце и језик, па ћу их са осталим твојим телом бацити псима на поједење, да би се и сви други научили на твоме примеру не обмањивати царску децу.

Нахор се страховито препаде видећи да је сам ухваћен у своју мрежу и да је упао у јаму коју је сам ископао. Бојећи се неизбежне смрти која га очекује ако разљути царевића који има све могућности да га мучи ако само усхтедне, Нахор одлучи да се држи Јоасафа и брани хришћанску веру. И када отпоче препирка између жречева и хришћана, Нахор проговори као у старини Варлам, који, послан од цара Валака да прокуне Израиљ.уместо проклетства благослови га многим благословима;^[8] тако и Нахор, почевши препирку, продужи је од јутра до вечера, говорећи као од Духа Светога: јер понекад благодат Божија зна деловати и у нечистим сасудима, ради свете славе Своје. И Нахор тако мудро изобличи ништавност и лажност незнабожачких богова и тако убедљиво доказа да је хришћанска вера једина истинита, да му

нико ни једном речју не могаше противречити. О томе препирању Нахора са идолопоклоничким жречевима опширно и дивно пише свети Јован Дамаскин у својој повести о светом Варламу и Јоасафу.

Тако дакле, сви незнабожачки мудраци, и философи, и жреци, и волхи стајаху пред Нахором утучени, и ћутаху као неми, постиђени, не будући у стању ништа рећи против. А царевих се радоваше у души и слављаше Господа који, као некада Савла, тако сада Нахора, од гонитеља начини учитељем и проповедником истине. Цар пак и Арахија, запрепашћени неочекиваном Нахоровом променом, страховито се гњевљаху на њега, јер их обузе велики стид. И цар хтеде да мучи Нахора и остале с њим хришћане, али не могаше погазити своју царску реч, пошто беше позвао хришћане да слободно и без икакве бојазни дођу на сабор ради препирања о вери, дајући им своју царску реч да им неће учинити никакво зло. Зато он нареди да се сабор разиђе с тим, да се сутра тобож поново састане ради продужења препирке.

На то царевих рече оцу: Царе, у почетку овога потхвата ти изрече праведан суд, тако и на крају држи се правде и учини једно од двога: или нареди моме учитељу да ову ноћ проведе

код мене, да заједно размислимо шта нам ваља говорити сутра, а ти узми са собом своје и то исто уради; или своје мудраце остави ову ноћ мени, а ти узми мога учитеља код себе, јер ако обе противничке снаге проведу код тебе до сутрашње препирке, онда ће мој учитељ свакако бити у тузи и страху а твоји мудраци у радости и спокојству. А у таквом случају ствар не може, изгледа ми, ићи праведним путем, него ће то бити насиље власти над потчињенима и кршење обећања које си дао хришћанима.

Цар, побеђен мудрим речима свога сина, узне са собом своје жреце, а сину остави Нахора, имајући у себи још неку наду у Нахора да ће он испунити своје обећање: вратити Јоасафа идолопоклоничкој вери. Царевећ пак, узевши са собом Нахора, отиде у свој двораци радујући се о Богу Спасу своме. А Нахору, када дођоше у двораци, рече: Сматраш ли ти да ја не знам да си ти Нахор а не Варлам? У сваком случају добро си урадио доказујући истинитост хришћанске вере и изобличавајући лажност идолопоклоничке вере. Стога веруј у оног Бога, за чије си име данас стајао онако сјајно.

Потресен речима Јоасафа, Нахор се покаја за сва ранија зла своја, и потпуно искрено желећи да приступи истинитоме Богу, мољаше блаженог Јоасафа да му дозволи да тајно побегне у

пустињу, да се придружи пустињацима који се тамо скривају, и да прими свето крштење. Јоасаф, пошто га поучи у вери, отпусти га с миром. А он, побегавши у пустињу, нађе тамо једног јереја светог живота, и примивши од њега крштење стаде проводити живот свој у покајању.

Сутрадан цар, дознавши шта се догодило с Нахором, паде у очајање што му се срушише наде које је у њега полагао. Увидевши пак да су његови мудраци коначно побеђени и да се налазе у безизлазном положају, он се разгњеви на њих, па их предаде страшним поругама, а неке и силним батинама подврже, и нареди те им лица чађу нагаравише, па их прогна од себе. И од тога времена он више не поштоваше жреце, нити приношаше идолима жртве, него их и хуљаше. Но не клањајући се идолима, и у исто време не примајући хришћанску веру, он беше у великој недоумици и веома растројен. Међутим к Јоасафу долажаху од незнабожаца и наслађујући се спасоносним речима његовим, обраћаху се ка Христу. А жреци, видећи себе исмејане и поругане и цара где се одвраћа од њихових богова, хитно упутише изасланике к једном знаменитом волху, по имену Тевда, који живљаше у пустињи с демонима, и обавестивши га о свему силно га мољаху да им притекне у

помоћ. Тада Тевда, повевши са собом велику демонску војску, смело оде к цару, који га је лично познавао и волео, и својим вештим и заводљивим речима поново приволе цара на идолопоклонство и устроји с њим велики празник идолима = демонима. А старајући се да и блаженог Јоасафа одврати од Христа и врати идолопоклонству, Тевда даде цару овакав лукави савет: да од Јоасафа удаљи све слуге, а да уместо њих одреди лепе жене и чаробне девојке да му служе. А ја ћу, говораше притом Тевда, послати једнога од демона који ће у Јоасафу запалити огањ сладострашћа и навести га на блуд. И када царевих само једанпут падне у грех блуда, онда ће, царе, отада све ићи по твојој вољи.

Цар послуша лукави савет: сабра мноштво лепих девојака и младих жена, одену их у раскошне хаљине, украси их златним накитима, и уведе у дворцац к сину, а све слуге удаљи из дворца. Тако у дворцу Јоасафовом не остаде ниједан мушкарац, и све послове обављаху само жене и девојке. А тамо најћоше невидљиво и зли дуси, послани од волха Тевде, и стадоше распаљивати у младићу телесну страст и нашаптавати му рђаве помисли. И беше блажени Јоасаф на муци и у великом искушењу и борби; нарочито када једна, најлепша од свих, девојка, подстицана не

само од цара, него и од бесова, баџи на њега мреже своје лепоте. Она беше ћерка једнога цара, узета у ропство и доведена из своје домовине, и предата цару Авениру као велики дар. Ослањајући се на њену необичну лепоту, отац је посла сину на саблазан. Ушавши у њу, демон заводник је научи мудрим речима и заводљивом разговору, а у исто време он светоме младићу метну у срце најпре љубав к њој без икакве пожуде, старајући се да га постепено улови у своје мреже. И стварно, Јоасаф је заволе због њене мудрости и доброте; осим тога он осећаше и сажалење према њој, што је она, царска ћерка, допала ропства, лишена своје отаџбине и високог положаја; а размишљао је он и о томе како да је одвоји од идолопоклонства и начини хришћанком. Са таким помислима, и не осећајући у себи никакву страсну похоту, он поче с њом овако разговарати: Познај, девојко, Бога који живи вавек, да не погинеш у заблуди. Познај Саздатеља, и бићеш блажена уневестивши се Бесмртном Јенику. – И много слично томе говораше јој он. И где, у то време нечисти дух научи је да почне саблажњавати и ка паду вући невину душу ону. И рече девојка: Ако се ти, господине мој, бринеш о моме спасењу и хоћеш да душу моју избавиш од идолопоклоничких

заблуда, онда испуни и ти једну моју молбу, па ћу се ја одмах одрећи својих отачаствених богова и приступићу твоме Богу, и служићу му до последњег даха свог, а ти ћеш свакако добити награду за моје обраћење. – Свети младић је упита: У чему се састоји твоја молба, девојко? – А она га заводнички гледаше и сладострасно му говораше: Ступи са мном у брак, па ћу сваку наредбу твоју испунити. – Он јој на то рече: Како си се усудила да ми се обратиш са таквом молбом? Јер ја, иако желим твоје спасење, не пристајем оскврнавити себе. – А она, трудећи се да му олакша пут ка греху, рече: Зашто ти, господине мој, препун сваке мудрости, говориш такве ствари, називајући брак оскврњењем? Ја такође знам хришћанске књиге, много сам их читала у своме отачаству, и много пута разговарала са хришћанима. Зар у вашим књигама не стоји написано: Брак да држе сви у части, и постеља брачна да буде чиста (Јевр. 13, 4, 4); и још: Боље је женити се него ли упаљивати се (1. Кор. 1, 9). Зар не познаше брака древни патријарси, и пророци и праведници, као што о томе сведоче ваша Писанија? Зар Писаније не каже да је Петар, кога ви називате врховним апостолом, имао жену? Ко те онда, господине мој, научи да брак називаш оскврнављењем? У самој ствари ти си

одступио од истине вашег учења. – Блажени јој одговори: Мада се у Светом Писму налази све то што си рекла, и заиста је свакоме слободно да ступи у брак, ипак се изузимају они који су се обећали Христу чувати своје девство; а ја, чим примих свето крштење дадох завет да ћу себе привести Христу чиста у беспрекорном девству. Како ћу се онда усудити да нарушим заклетву дату Богу? – Заводница му на то рече: Ако ме не узмеш за жену, онда ми бар испуни једну малу и ситну жељу. Ако хоћеш да спасеш душу моју, проведи са мном ову ноћ. Учиниш ли то, ја ти ево обећавам да ћу сутра примити хришћанску веру; и то ће теби бити не само на отпуштење грехова, због такве бригае твоје о обраћењу мом, него ћеш и велику награду добити од Бога: јер „радост бива на небу за једнога грешника који се каје“ (Лк. 15, 7), каже твоје Свето Писмо. А ако радост бива на небу због грешникова обраћења, онда неће ли бити и награда велика ономе који обрати грешника и тиме изазове радост међу анђелима? Нема сумње да је тако, јер и начелници вере ваше апостоли, много штошта чињаху по своме нахођењу, преступајући мању Божју заповест ради веће заповести. Не обреза ли апостол Павле Тимотеја (ср. Д. А. 16, 3), иако обрезање није обавезно за хришћане? Ипак он се не побоја да тако поступи

ради бољег успеха у проповедању Еванђеља. И много сличних ствари наћи ћеш у својим књигама. Зато, ако стварно желиш спасти душу моју, онда испуни ову малу жељу моју.

Када она ово говораше, душа се блаженога Јоасафа од разних помисли стаде колебати између добра и зла, чврстина одлуке да се сачува девство поче слабити, а воља и разум размекшавати. Сејач пак зла ђаво, видећи где се колеба Јоасафово срце, испуни се радости и кликну друговима својим: Гледајте, ова девојка ће учинити оно што ми не могосмо учинити! Зато сада нападнимо на овог младића, јер неће нам се указати згоднија прилика да испунимо жељу и наредбу онога који нас је послао.

Кликнувши то, прљавац снажно навали са својим псима на Христовог војника, и смутише му се душевне силе, запаливши у њему нечисту љубав према девојци и силну похоту. Тада свети младић, видевши себе силно распаљивана и ка греху вучена, удари себе у груди, и уздахнувши к Богу из дубине срца хитно прибеже к молитви, и лијући потоке суза вапијаше к Ономе који га може спасти од буре и олује, и говораше: У тебе се, Господе, уздам; немој ме оставити под срамотом довека; не дај да ми се насмеју непријатељи моји (Пс. 30, 2; 24, 1), јер се држим деснице Твоје; притекни ми у помоћ у овај час, и

по вољи Твојој исправи путове моје, да се славно и страшно име Твоје прослави на мени. служи Твоме.

Дуго се мољаше свети младић заливајући себе сузама и правећи многобројна метанија; затим се баци на земљу и заспа. У сну он виде себе где га узеше неки непознати људи и он проходи нека дивна места, па га доведоше на једно велико поље, покривено прекрасним и необично мирисним цвећем. Ту он виде мноштво разноврсних и прекрасних дрвета, пуних непознатих и чудесних плодова, пријатних за гледање и слатких за једење. Лишће тих дрвета весело шушташе од неког нежног поветарца и тихо се лелујаше непрекидно ширећи из себе миомир. Под дрвећем стајашу престоли од чистога злата, и од драгог камења, и од скупоценог бисерја, који се силно блистаху; а стајашу тамо такође златне постеље, застрвене разноврсним покривачима неисказане лепоте и сјаја. По средини пак тецијашу воде чисте и прекрасне, миле за гледање. Споменути необични мужеви проведоше Јоасафа преко целог поља тог и уведоше га у град који блисташе неизрецивом светлошћу; зидови му беху од чистога злата и од драгог камења, какве нико никада видео није, а стубови и врата од једноставног бисера Али, ко ће исказати сву

лепоту и сјај тога града? Светлост, која богато сијаше одозго, испуњаваше све улице града, и неки крилати и светлосни војници ходаху по граду и певаху милозвучне песме, какве никада не чу уво људско. И Јоасаф чу глас који говораше: То је покој праведних! То је весеље оних који за живота свог угодише Господу. – А мужеви они изведоше Јоасафа из града да га воде назад. Но он, сав обузет красотом и дивотом онога што виде, говораше: Не лишавајте ме, молим вас, не лишавајте неисказане радости ове, већ ми допустити да живим у којем било углу овога града. – Они му одговорише: Сада је немогуће да ти останеш овде, мада ћеш за многе подвиге и напоре ти са временом доћи овамо, ако будеш приморавао себе и употребио све своје силе: јер напорници добијају Царство небеско (Мт. 11, 12). – Рекавши то они га опет проведоше преко гореспоменутог великог поља и уведоше у места тамна, пуна свакојакe сете и туге, и по свему супротна оној светлости и радости какве раније виде Јоасаф: јер тамо беше тама непрозирна и помрчински густа, и све беше пуно туге и пометње. Тамо букташе пећ огњена, и гамизаху црви што једу тело човечије, и наоколо стајаху духови одмазде. Неки људи беху љуто паљени огњем, и чујаше се глас који говораше: Ово је место грешника! Ово

је место оних који оскврнавише себе срамним делима! – После тога изведоше одатле Јоасафа они што га вођаху, и Јоасаф се пробуди и дође к себи, али сав дрхташе и бујице суза му течаху из очију. И тада сва лепота младе заводнице његове и осталих жена и девојака постаде му смрдљивија од измета и гноја. Сећајући се онога што виде, он биваше час обузет жељом за светлим градом, час опседнут страхом виђених мука, и лежаше на постељи без снаге и не могаше да устане.

Цар би обавештен да је син његов болан, и цар одмах журно дође к њему и стаде га распитивати о узроку његове болести. Јоасаф му исприча све што му би показано у виђењу, и додаде: Зашто си разапео мреже ногама мојим, желећи да ме уловиш и душу моју вргнеш у погибао? Јер да ми Бог није помогао, душа би се моја за кратко време отиснула у пакао. Но, колико је добар Бог Израилев, који мене ништавна избави из чељусту лавова! У пометености ја заспах; али ме с висине посети Бог Спаситељ мој и показа ми коликих се блага лишавају они који Га гњава и какве муке ови готове себи... Оче, пошто си запушио уши своје и не желиш да чујеш мене који ти говорим о истинском добру, онда ми бар сада немој бранити да идем правим путем. А ја једно

желим. и то ово: да све оставим и отпутујем тамо где борави угодник Христов Варлам, и с њим проведем све остало време живота свога. А ако ти се прохте да ме задржиш силом, онда ћеш ме ускоро видети мртва од туге и жалости. И тада, немајући мене сина, ни ти се више нећеш називати оцем.

Због овога, цара опет обузе страховита туга, и он отиде у своју палату ожалошћен. Оставише непобедивог војника Христовог Јоасафа и зли дуси, и вратише се посрамљени к Тевди који их стаде корити, говорећи: Зар сте тако немоћни, јадници, да ни младића једног не можете победити? – А они, приморани силом Божјом, и против своје воље казаше истину, говорећи: Не можемо ми противстати сили Христовој; не можемо чак ни погледати на крсни знак којим младић ограђује себе.

Након неког времена цар узе са собом Тевду и оде к сину. Тевда разговара с блаженим младићем бранећи богове своје, али не узможе надговорити онога коме дани бише уста и премудрост одозго, премудрост којој не могаше нико противстати. Побеђен и постиђен, Тевда ћуташе дуго као нем, не знајући шта више да каже. Најзад се једва прибра и рече цару: Нема сумње, царе, Дух Свети живи у твоме сину; ми смо стварно побеђени и немамо шта да му

одговоримо... Ваистину је велик хришћански Бог, велика вера њихова, велика и тајанства њихова! – И обраћајући се царевићу упита га: Реци ми, освећени душом, да ли ће Христос примити мене, ако одступим од злих дела мојих и обратим се к Њему? – Свети Јоасаф му поче говорити о покајању грешника и о милости Божијој која брзо прима оне који се истински кају. Тевда, тронут до дна срца, хитно отиде у своју пећину, спали све своје књиге о волховању и враџбинама и пође стопама Нахоровим: удостоји се светог крштења, и провођаше живот у великом покајању.

Међутим цар већ није знао више шта да ради са сином. Тада му Арахија саветова да подели царство на две половине, па да једну да сину. И говораше Арахија цару: Царе, усхтеднеш ли мучити свога сина, онда ћеш бити непријатељ самој природи и назваћеш се не отац него мучитељ свог властитог сина, па ћеш усто и сина погубити, и сам без порода остати и у велику тугу себе вргнути. Остаје да се уради једно: подели напола царство своје између себе и сина, и нареди сину да царује у одређеној му половини. Заузет животним бригама, он ће се постепено навикавати на такав живот каквим живимо ми, и све ће испасти како ми хоћемо, пошто се укорене у души навике мењају не

толико насиљем колико љубављу. А ако он чак и остане у хришћанској вери, ипак ће за тебе бити донекле утеха у тузи и сама чињеница да ниси без деце већ имаш сина цара.

Примивши Арахијин савет, цар поступи по њему: подели царство на две половине, и над једном половином постави за цара сина свог Јоасафа. Јоасаф, жудећи за пустињачким монашким животом, ни помишљао није на царску власт, али расудивши да ће све ово изаћи на боље, прими додељену му половину царства, ступи на престо, и пре свега се постара да искорени незнабожачко многобожје и рашири веру у Јединог Истинитог Бога. Он дакле по свој земљи својој разруши идоле и до темеља разори одвратна идолишта њихова, а место њих подизаше свете цркве и распростираще свету веру Христову. Чувши о томе, хришћански епископи, презвитери и монаси, који су се крили, силажаху са гора и излажаху из пустиња, и стицаху се к светом цару Јоасафу, који их с радошћу примаше и заједно с њима стараше се о спасењу душа људских. И за кратко време он просвети светлошћу вере и крсти све своје поданике, и непрестано се са сузама мољаше Богу за обраћење свога оца.

И милосрдни Бог не презре његову усрдну

молитву и сузе него га милостивно услиши: светлошћу благодати Своје Он се косну срца Авенирова, те са очију ума његова спаде дебела завеса таме, и он угледа зору истине и познаде ништавног лажноназваних богова. И цар Авенир сазва своје саветнике и откри им намеру срца свога: да жели примити веру сина свога. Сви похвалише ову намеру, јер на молитве Јоасафове све њих – посети исток с висине (Лк. 1, 78). Цар одмах писмом позва свога сина, да се од њега научи вери и побожности... О, како се радошћу и весељем испуни срце Јоасафово када он виде да се отац његов обраћа к Богу истинома! Довољно научивши свога оца вери у току много дана и казавши му тајне свете вере, као некада њему преподобни Варлам, Јоасаф га приведе светом крштењу и сам га прими из свете купељи. Дело – ваистину ново и дивно: син постаде отац оцу својем и посредник духовног препорода ономе који га је по телу родио. И не само цар Авенир него и сви великаши његови, и војници, и робови, – једном речју: сва Индијска земља прими свето крштење. И би тада радост велика на земљи и на небу: на земљи се радоваху верни због обраћења неверних, а на небу се радоваху ангели не због једног него због безброј кајућих се грешника. После крштења свог цар Авенир сву царску

власт своју предаде сину своме Јоасафу, а сам живљаше усамљенички у молитвеном тиховању, и свагда посипајући главу своју пепелом ридаше због пређашњих грехова својих. И проведе он четири године у таквом смирењу и покајању; и добивши од Бога опроштај грехова, он се престави к Њему у миру.

У четрдесети дан по престављењу цара Авенира Јоасаф, вршећи помен оцу своме, сазва све Своје велможе, саветнике, војне старешине и све остале важне носиоце власти, и објави им тајну срца свога: да жели оставити земно царство и све светско, отићи у пустињу и монаховати. – То ожалости и растужи све; и сви плакаху и горко ридаху, јер га сви веома љубљаху због његове кротости, смирења и добротворства. Уместо себе Јоасаф је хтео да им постави за цара једнога од велможа, по имену Варахију, давнашњег хришћанина, оног самог који држаше страну тобожњег Варлама за време препирке о вери са незнабожачким мудрацима индијским. Јоасаф је знао да је Варахија веома чврст у вери и да има велику љубав према Христу. Но Варахија се одрицаше од царства, говорећи: Љуби, царе, ближњег свог као себе самог. Ако је добро царовати, онда царуј сам. А ако је зло, зашто онда мени предајеш царство? Зашто товариш на мене терет, од кога сам

бежиш?

Тада сви усрдно, са сузама, стадоше молити светог Јоасафа да их не оставља. Међутим он ноћу написа грамату свему Сенату и свима властима, поверавајући их Богу и наређујући им да никог другог не постављају себи за цара осим Варахије. Ту грамату цар Јоасаф остави у спаваоници својој, па сам кришом изиђе и хитно гредијаше у пустињу. Сутрадан пуче глас о његовом одласку. Народ се узнемири и ожалости; многи плакаху и ридаху. Најзад се сви житељи престонице дадоше у потеру за царем, да га траже. И нађоше га у једном пресахлом потоку где се моли с подигнутим рукама к небу. Они га окружише, и павши пред њим мољаху га с великим ридањем да се врати у свој дворцац и да их не напушта. Принуђен њиховим великим молбама Јоасаф се врати. Али ускоро затим он сазва све, и рече им: Узалуд се противите вољи Господњој задржавајући ме. – И заклетвом он потврди речи своје: да од овога часа ни дана више неће остати цар. Тада на Варахију, и против његове жеље, метну свој царски венац, посади га на свој престо, и даде му потребне поуке како да царује, па опростивши се с властелом и народом изађе из дворца и из града журећи у пустињу. А сав народ са Варахијом и са свима властима убедивши се да је Јоасафова

одлука непроменљива, и да га не могу молбама задржати нити му силом спречити одлазак, иђаху за њим плачући и пратећи га далеко; а он их мољаше да му не сметају и да га оставе самог. Но неки ипак издалека иђаху за њим ридајући, све док дан не уступи место ноћи и мрак сакри од њихових очију љубљеног господара и растави их.

Тако Варахија прими скиптар индијског царства, а Јоасаф све урачуна у трице, само да Христа добије.[9] Прву ноћ свога путовања он сврати у кућу неког сиромашка и даде му своје одело, а сам крену на подвиг пустињског живљења у сурој власеници коју му некада Варлам беше дао. При томе он не ношаше ни хлеба, ни воде, нити ишта од хране: јер свега себе повери промислу Божјем, и гораше свесрдном љубављу ка Господу своме. А кад стиже у пустињу, он подиже очи своје к миломе Христу и кликну: Нека очи моје не виде више блага овога света, и нека се срце моје не наслађује више ничим другим сем Тобом, надо моја! Ти управљај путовањем мојим, и води ме к угоднику твом Варламу! Покажи ади посредника спасења мога, да ме научи пустињачком живљењу онај који ме научи познању Твоме, Господе!

Две године хођаше свети Јоасаф по пустињи

сам, тражећи Варлама. А храњаше се он травом која је расла тамо, и често трпљаше глад због недостојања траве, пошто земља у тој пустињи беше сува и неплодна. Поред тога он доживе многе напасти од ђавола: јер ђаво нападаше на њега, час смућујући му ум разним помислима, час застрашујући га привиђењима; понекад му се он јављаше црн и шкргућући зубима; понекад налеташе на њега са мачем у руци као да хоће да га посече; понекад узимаше на себе изглед разних звери, змија, аспида. Но храбри и непобедиви војник Христов сва та искушења побеђиваше и одгоњаше мачем молитве и оружјем крста.

Када се наврши друга година Јоасаф нађе у Сенаридској пустињи једну пештеру, и у њој монаха који се спасавао молитвено тихујући у осами. Од тога монаха он дознаде где обитава Варлам. И он тада у радости брзо похита показаном му стазом. И када стиже до Варламове пештере, он стаде код улаза и куцну у врата говорећи: Благослови, оче, благослови! – А Варлам чувши глас изиђе из пештере, и по надахнућу одозго познаде Јоасафа кога је немогуће било познати по спољашњем изгледу: јер сав беше поцрнео од сунчане жеге, обрастао у власи, сувих образа и дубоко упалих очију. Старац, ставши лицем на исток, узнесе

благодарну молитву Богу; а по молитви загрлише један другог с љубављу, и целиваше светим целивом, и од радости омиваху лица своја топлим сузама. И седавши стадоше разговарати. Први поче Варлам; он рече: Добро си урадио што си дошао, чедо мило, чедо Божије и наследниче Небеског царства! нека ти Господ да место времених блага – вечна, и место пропадљивих – непропадљива! Но молим те, мили, испричај ми како си дошао овамо; шта се по одласку мом зби с тобом; и да ли твој отац познаде Бога или се још налази у пређашњој заблуди. – Блажени Јоасаф му исприча по реду све шта се догодило по одласку Варламовом и шта учини Господ Својом свемоћном помоћу. А старац, саслушавши све, веома се радоваше и дивљаше, и напослетку рече: Хвала Ти, Христе Боже, што си благоволео да семе речи Твоје, посејано мноме у душу слуге Твога Јоасафа, тако порасте и донесе стоструки род. Утом настаде вече, и пошто обавише уобичајене молитве, они се тек онда сетише хране. И Варлам постави скупоцену трпезу, богату душекорисним разговором, пуну духовних јела, али оскудну у телесној храни која се састојала само из сировог невареног зеља, мало урми и воде са обличњег извора. Поткрепивши се таком трпезом, они заблагодарише Богу који

отвара руку Своју и нахрањује свако живо биће Својим благоволењем. Затим они обавише ноћне молитве, па се опет латише духовног разговора, и сву ноћ проведоше у разговору све до јутрења. Водећи тако диван и равноангелни живот, Јоасаф и Варлам проведоше заједно много година. Напослетку, преподобни Варлам се приближи својој блаженој кончини, дозвоа свог духовног сина Јоасафа, којег он Еванђељем роди, и рече му: Чедо моје, одавно сам желео да те видим пре своје кончине; и када се једном мољах за тебе, јави ми се Господ наш Исус Христос и обећа ми да те доведе к мени. И ето, Господ је већ испунио моју жељу: видим тебе који си се одрекао света и свега што је у свету и сјединио си се са Христом. И пошто време мог одласка ево већ стиже. ти покриј тело моје земљом, предај прах праху, а сам остани на овом месту држећи се духовног живљења, и сећајући се мене смиреног.

Саслушавши ове речи Јоасаф ридаше горко због растанка с преподобним, и старац једва успе да га својим духовним речима донекле утеши; а затим га посла к некој братији који живљаху у тој истој пустињи да донесе што је потребно за одслужење Божанствене литургије. Јоасаф хитно оде, узе што је потребно, и брзо се врати, бојећи се да његов духовни отац не сконча без

њега, и тако о“ буде лишен последњег благослова његовог. Преподобни Варлам одслужи Божанствену литургију и они се обојица причестише Светим Тајнама. Затим преподобни дуго разговараше са својим учеником о душекорисним стварима, и онда се с умилењем стаде молити Богу за себе и за свог ученика.

После дуге молитве он очински загрли Јоасафа, даде му последњи целив и благослов, прекрсти се, леже, и лице му постаде светло и радосно као да су му дошли неки пријатељи; и тако отиде он ка Господу, проведши у пустињи седамдесет година, а свега поживе око сто година.

Многим сузама заливши тело свог духовног оца, Јоасаф сав дан и сву ноћ појаше псалме над њим. А кад свану он ископа раку близу пештере, укопа чесно тело свог светог старца, и севши крај гроба он плакаше горко све док не изнеможе од плача и заспа. У сну пак виде оне необичне људе, које некада беше видео за време оног искушења с девојкама: они дођоше к њему, узеше га и поведоше опет на оно велико поље, које он и раније виде, и у блистави град. А кад он улажаше на градску капију сретеше га Ангели Божији који ношаху два венца неописане красоте. Јоасаф упита: Чији су ти блистави венци? – Ангели му одговорише: Оба су твоји зато што си многе душе спасао и зато што

си ради Бога оставио земаљско царство и посветио себе монашком животу. Но један од њих треба дати твоме оцу зато што он уз твоју помоћ остави пут који води у погибао, од срца се покаја и помири с Господом. – Јоасаф упита: Како је могуће да мој отац само ради једног покајања добије награду исту као и ја који сам толике трудове поднео? – Када то рече, он угледа Варлама који му говораше: Нисам ли ти, Јоасафе, некада говорио да ћеш постати шкрт и недарежљив када се обогатиш? Зашто сада нећеш да награда твоме оцу буде равна твојој? Не треба ли, напротив, да се радујеш душом што су услишене молитве твоје за њега? – Јоасаф, рекавши Варламу, као што је свагда имао обичај говорити му за живота: „опрости, оче, опрости!“ упита Варлама: Кажи ми, где ти сам живиш? – Варлам одговори: У овом прекрасном и великом граду добио сам пресветлу палату. – Јоасаф стаде молити Варлама да га узме са собом у своју палату и с љубављу прими као свога госта. Варлам одговори: За тебе који носиш телесно бреме, још није дошло време да будеш овде; али ако јуначки истрајеш до краја у монашким подвизима, као што сам ти заповедио, онда ћеш скоро доћи овамо, и удостојићеш се овог живота овде, овдашње славе и овдашњих радости, и вечито ћеш бити са мном.

Тргнувши се из сна, са душом још пуном виђене светлости и неисказане славе, Јоасаф веома одушевљено узнесе Господу благодарну песму славећи Га. И остаде свети Јоасаф до саме кончине своје на месту где се заједно подвизавао са преподобним Варламом, водећи анђелски живот. Он у својих двадесет пет година остави земаљско царство и уђе у испоснички подвиг; и проведши у пустињи тридесет пет година он се престава ка Господу.

Један свети пустињак, који је недалеко живео, дознавши откривењем за престављење светог Јоасафа, дође у сами час његова престављења, са сузама љубави опоја чесно тело његово прогшсаним заупокојним песмама и молитвама и положи га поред моштију преподобног Варлама, да би и тела оних, који беху нераздвојни духом, почивала нераздвојно на једном месту. После пак обављене сахране, томе пустињаку би откривење од Бога са наређењем: да иде у Индијско царство и извести цара Варахију о престављењу светог Јоасафа. Отац пустињак поступи тако. Извештен о томе, цар са мноштвом људи крену у пустињу, и дошавши у пештеру преподобних отаца, отвори гроб њихов, и нађе мошти светих Варлама и Јоасафа нетљене, при чему из њих излажаше велики миомир. Узевши свете мошти, цар Варахија их

чесно пренесе из пустиње у своје отачаство, и положи их у цркви коју свети Јоасаф беше подигао за живота, славећи Бога у Тројици, коме и од нас нека је част и поклоњење сада и увек и кроза све векове. Амин.

НАПОМЕНЕ:

[7]4. Мојс. 22, 5-24, 25.

[8]4. Мојс. 22, 4-24, 25.

[9]Ср. Флб. 3, 8.

